

С Т А Н О В И Щ Е

на дисертационен труд и автореферат на тема **“Когнитивни нарушения и личностни промени при болни със синдром на обструктивна сънна апнея”**, представен за публична защита пред научно жури за присъждане на образователна и научна степен “Доктор” по професионално направление Клинична (медицинска) психология, шифър 3.2.

АВТОР НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД: **Мартин Събчов Николов**, редовен докторант по професионално направление 3.2. Психология (Медицинска психология – клинична психология) към Катедра „Социална, Трудова и Педагогическа Психология“, Философски Факултет, Софийски Университет “Св. Климент Охридски“ – София

НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ:

Проф. дпсн Ваня Матанова

НАУЧЕН КОНСУЛТАНТ:

Проф. д-р Огнян Георгиев, дм

ЧЛЕН НА НАУЧНО ЖУРИ: **проф. д-р Огнян Борисов Георгиев, дм;** Ръководител на Катедра по Пропедевтика на Вътрешните Болести, Медицински Факултет, Медицински Университет – София
Избран за **член** на Научното жури на представения дисертационен труд на 02.07.2019г., утвърдено от Факултетен съвет, със заповед на Ректора на Софийски Университет “Св. Климент Охридски“ – София, РД39-358 от 10.07.2019.

Служебен адрес: проф. д-р Огнян Георгиев, дм
Ръководител на КПВБ
Катедра по Пропедевтика на Вътрешните Болести
Медицински Факултет, Медицински Университет,
София
ул. Георги Софийски 1, 1431, София
e-mail адрес: ogeorgiev@hotmail.com

ДАННИ ОТ ПРОФЕСИОНАЛНАТА БИОГРАФИЯ НА ДОКТОРАНТА

Университетско образование: 2010г. – бакалавър по специалност „Психология“, професионална квалификация психолог, Философски Факултет, Софийски Университет “Св. Климент Охридски“ – София

2013г. – магистър по Клинична и консултативна психология, Философски Факултет, Софийски Университет “Св. Климент Охридски“ – София

Със заповед на Ректора на СУ “Св. Климент Охридски“ – София, РД 20-165 от 23. 01. 2015г. е зачислен, като редовен докторант по професионално направление Психология (Медицинска психология – Клинична психология), шифър 3.2 към Катедра “Социална, Трудова и Педагогическа Психология“, Философски Факултет, Софийски Университет “Св. Климент Охридски“ – София. Отчислен с право на защита.

Сертифициран Психодрама терапевт; лектор по проблеми на клиничната психология към Фондация „Наука и здраве“. Член на Българско дружество по Психодрама и групова терапия. Технически редактор на списание „Торакална Медицина“, официален орган на Българското Дружество по Белодробни Болести.

Мартин Николов има 7 публикации в международни и национални научни списания. Имал е участие с постери и доклади в годишните конгреси на Европейското респираторно дружество (ERS; European Respiratory Society) през 2015-2018 г., като резюметата са публикувани в приложения на *ERJ*, с импакт фактор, както и в други международни, и национални форуми. Участвал е активно в 3 научно-изследователски проекта, по Грант на МУ – София.

Владее отлично писмено и говоримо английски език и ползва руски език. Има отлична компютърна грамотност.

Участва активно като лектор в научни конгреси и симпозиуми в областта на клиничната психология, индивидуалната и групова психотерапия, и психологическата проблематика при хронични белодробни заболявания. Има отлични комуникативни умения, както и такива за работа в екип, координатор и водещ изследовател.

ПРЕЦЕНКА НА ПРЕДСТАВЕНИЯ ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД

1) Актуалност на проблема

Дисертационният труд на Мартин Събчов Николов е посветен на един от актуалните проблеми в съвременната медицина – медицина на съня и ролята на синдрома на обструктивна сънна апнея (СОСА) върху промените в психологическия профил и личностните характеристики на тези болни. Дихателните нарушения по време на сън представляват сериозен медико-социален проблем, тъй като се характеризират с висока заболеваемост сред общата популация, включващ афективни и когнитивни патологични промени. Коморбидитетът при СОСА и патологичните психологични промени имат сериозни последици върху качеството на живот и ежедневната дейност на пациентите, и в значителна степен влошават прогнозата на заболяването.

Единственият начин да се гарантира възстановяването на болните е прецизната екипна работа и интердисциплинарен подход за постигането на добър терапевтичен ефект. Ранното диагностициране и терапия на дихателните нарушения по време на сън са предпоставка за добро психично състояние и социална адаптация. От друга страна, разпознаването и третирането на налични дихателни нарушения по време на сън при болни с депресивен синдром или когнитивна дисфункция, би могло да окаже благоприятно влияние върху психичния статус и да изиграе важна роля в лечебния процес. Широкото разпространение на депресивни прояви и когнитивни нарушения при СОСА, и свързаните с тях личностни промени налага подробното изучаване на клиничните и терапевтични аспекти на проблема, и активно търсене на патогенетични връзки между тях.

Има малко публикации в световен мащаб по този проблем и единични в България, които дават комплексна оценка на афективните разстройства и когнитивната дисфункция при пациенти със СОСА и ефекта от лечението с неинвазивна вентилация. В световен мащаб има единични публикации за промените в личностните характеристики на тези пациенти, в контекста на променения психологически статус при болните със СОСА. Подобни изследвания

не са провеждани в България от други автори. Това определя изключителната актуалност на проблема разработван в дисертацията на Мартин Николов. Резултатите от проведеното от него проспективно проучване могат да бъдат използвани за изграждане на диагностични алгоритми, които да са в основата на правилен подход при психологичните патологични промени при СОСА. Това е амбициозен и актуален съвременен изследователски проект, който би имал изключително значение в клиничната практика.

Заглавието на дисертационния труд вече показва целите на дисертанта, а именно да се направи комплексен анализ на когнитивни и личностни нарушения при пациенти със СОСА в България.

2) Структура, оформление и автореферат

Представеният дисертационен труд е структуриран по възприетите у нас правила. Той включва въведение, литературен обзор, цел и задачи, материал и методи, резултати онагледени с таблици и фигури, обсъждане, заключение, изводи, научни приноси и книгопис, в обем от 252 страници. Онагледен е добре с 42 таблици, 55 фигури и 9 Приложения.

Обзорът е написан в обем от 50 страници, като съставлява 20% от дисертационния труд, което отговаря на изискванията. В него много точно и премерено са представени най-важните въпроси свързани с разработвания проблем. Представени са всички нови и съвременни данни за синдрома на обструктивна сънна апнея и факторите, които влияят на заболяването. В раздел 4.7 подробно са представени промените в качеството на живот при тези пациенти в контекста на нарушенията и промените в психологическия им статус. Мартин Николов показва задълбочено познаване на проблема, като систематично представя основните характеристики на когнитивните и афективни нарушения, и промените в личността на пациентите със СОСА. В раздел 7 въз основа на достъпните източници Николов детайлно представя проблемът СОСА и личностни промени при тези пациенти.

От изключително значение е доброто познаване на Мартин Николов не само на данните от световната научна литература, но и подобните проведени за този период изследвания по проблема в България. Дисертантът е цитирал в своя труд малкото

съществуващи публикации по разглеждания проблем. Няма публикации за характеристиките на личността и техните промени при болни със СОСА в България.

В литературния обзор дисертантът представя обобщения, от което са формулирани заключения за мястото, клиничното значение и актуалността на представения проблем.

Литературният обзор е изграден на базата на 333 източника – 18 от български и 315 от чуждестранни автори. Използваните материали показват добро познаване от дисертанта на постигнатите резултати. Литературният обзор показва задълбочената предварителна подготовка на автора по проучвания проблем.

Приемам представения автореферат, който възпроизвежда добре и в достатъчна степен дисертационния труд.

3) Научна хипотеза, цел и задачи на дисертацията

Целта и задачите на дисертационния труд са формулирани точно и отговарят на заглавието. Включени са 5 задачи с конкретен характер, изпълнението на които съответства на поставената основна цел, с оглед защитаване на изградената хипотеза в дисертационния труд.

4) Проучени болни и ползвани методи за изследване

Разделът материали и методи е представен добре от дисертанта в обем от 12 страници. Дизайнът на проучването е издържан и съобразен с изискванията за прецизност и достоверност.

Дисертационният труд е разработен върху 276 лица, от които 224 пациенти със СОСА и контролна група от 52 здрави лица, за периода от 2016 до 2018 г. Броят на изследваните лица в групите и подгрупите е достатъчен, за достоверна статистическа обработка на данните. Подробно и с познаване са описани използваните психологически тестове.

5) Резултати и обсъждане

Получените резултати са представени и онагледени добре в обем от 76 страници, като напълно обхващат всички поставени задачи от дисертанта. В този раздел резултатите са добре онагледени в таблици и фигури, с добре подчертани статистически зависимости. Представени са систематично установените промени в когнитивното функциониране, афективното състояние и характеристиките на

личността при болни със СОСА, сравнени със здрави лица. Хронологично са разгледани основните домейни на когнитивното функциониране, тежестта и вида на афективните разстройства, и анализ на личностните характеристики при изследваните лица в общата извадка и трите подгрупи. Коректно са интерпретирани установените корелационни връзки с факторите влияещи на болестта, качеството на живот, когнитивните и афективни промени.

Изключително важна е цялостната интерпретация на резултатите, представена в обсъждането в обем от 44 страници, което подкрепя хипотезата на Мартин Николов. В съответствие с повечето известни до момента научни резултати в дисертационния труд се установяват значими афективни и когнитивни нарушения при СОСА със сигнификантна зависимост от тежестта, десатурацията и времето прекарано при хипоксемия по време на сън. Проведените анализи при цялата извадка болни и в подгрупите са прецизно интерпретирани, и съпоставени с достъпните данни, като се аргументират получените резултати. Подчертано е значението на СОСА и ролята на клиничните ѝ характеристики за възникване на нарушения в когнитивното функциониране и афективни разстройства. Акцент е поставен на промените в личностните характеристики при тези пациенти, промените в качеството на живот и взаимовръзката им с променения психологически статус. Изключително ценно е обсъждането на спецификите при установените нарушения в когнитивното функциониране и афективното състояние при новодиагностицирани пациенти със СОСА, болни без апаратно лечение с голяма продължителност на болестта и групата на лечение с апаратна вентилация. Дисертантът подчертава различията в променените психологични домейни и личностни характеристики и водещите фактори, които предразполагат за тяхното възникване. В дисертационния си труд Мартин Николов поставя акцент върху необходимостта от комплексна оценка на различните параметри на личността и цялостното функциониране на болните, и необходимостта от индивидуален лечебно-диагностичен подход.

Изключително ценен е представеният от дисертанта „Кратък практически алгоритъм за изледване на невро-психологическо състояние при болни със СОСА”, като обобщение на получените резултати. Той може да се използва в клиничната

практика за по-прецизна диагностика и проследяване на терапевтичния отговор при посочената група пациенти.

6) Извод, научни приноси и препоръки

Представените осем основни извода от дисертанта характеризират детайлно получените резултати. Те са ясно и точно формулирани и са резултат от прецизно изпълнение на поставените задачи и цел на дисертационния труд.

Дисертационният труд на Мартин Николов има подчертано клинично значение с приносен характер в научно-теоретичен и научно-методичен аспект с комплексността на анализа и оценката на нарушенията в когнитивната функция, афективното състояние и личностните промени, както и взаимосвързката между тях, и болестта при пациентите със СОСА. Приносите от научно-приложен характер включват изграждане на диагностичен алгоритъм за поведение при пациенти със СОСА, който би бил много ценен в клиничната практика.

Дисертантът се е съобразил с направените от мен препоръки като научен консултант.

Във връзка с дисертационния труд Мартин Николов има 4 реални публикации, от които 1 в престижно списание с импакт фактор (Frontiers in Psychiatry, 2018) и три публикации в реферирани български списания на български и английски език. Има 4 участия в международни конгреси. Участвал е в 3 научни проекта по грант на МУ – София, отчетени с висока оценка.

7) Заключение

С разработването на дисертационната тема Мартин Събчов Николов си е поставила амбициозна задача, с която се справя много добре. Представеният дисертационен труд обхваща изключително актуален проблем. Това е фундаментално проучване, в което се прави комплексен анализ и оценява взаимосвързката между когнитивни и афективни нарушения, и промени в личностовите характеристики при пациенти със СОСА, както и влиянието им върху качеството на живот. В подгруповия анализ се отчита и ефекта от лечение с НИВ, спрямо новодиагностицирани болни и такива с голяма продължителност на заболяването без апаратно лечение. Получените резултати носят информация с

важно научно-теоретично и клинично-практическо значение, и възможност Мартин Николов да продължи работата си в тази насока.

Дисертационният труд е напълно завършен. Нямам съществени забележки.

Считам, че дисертационният труд засяга важна съвременна тема и има подчертани приноси и достойнства.

Дисертационния труд е изцяло дело на дисертанта Мартин Николов, като същевременно отразява и много добрата работа в екип. Дисертантът Мартин Николов покрива необходимите наукометрични критерии за присъждане на научната и образователна степен „доктор” по ЗРАС и Правилника на СУ „Св. Климент Охридски“ – София.

Представям положителната си оценка за дисертационния труд на Мартин Събчов Николов. Всичко това ми дава право да препоръчам на Уважаемите членове на Научното жури да оценят положително дисертационния труд **“Когнитивни нарушения и личностни промени при болни със синдром на обструктивна сънна апнея”** за присъждане на образователна и научна степен “Доктор” на дисертанта Мартин Събчов Николов, по професионално направление 3.2. Психология (Клинична психология).

02. 10. 2019

Член на Научно жури:

професор д-р Огнян Георгиев, дм

